

T. 386

Det kgl. Kirke- og Undervisningsdepartement,
Regjeringsbygningen,
O s l o.

Registrering av gravhauger i Hønefoss.

Ved brev av 13. desember 1960 fra Universitetets Oldsaksamling har Hønefoss kommune fått beskjed om at det er registrert flere gravhauger i Hønefoss, og kommunens påtenkte utnyttelse av en av haugene og arealet omkring må derfor utstå til nærmere undersøkelse er foretatt.

Over denne registrering og båndleggelse anker herved Hønefoss kommune formelt, men har intet imot at sakens behandling i departementet utstår i påvente av den nærmere undersøkelse som bestyrer Bjørn Hougen og underbestyrer Thorleif Sjøvold i konferanse med kommunens kontorsjef Håkon Sødal 13. ds. lovet at Universitetets oldsaksamling skal foreta så snart forholdene tillater det til våren.

Hønefoss kommune vil presisere at hvis de hauger som er registrert virkelig er gravhauger, så vil disse med tilliggende områder bli bevart og behandlet så pietetsfullt som mulig.

Hvis haugene viser seg ikke å være gravhauger må Hønefoss kommune forbeholde seg å utnytte haugene og tilliggende arealer på den mest hensiktsmessige måte, og det er derfor en har funnet det nødvendig med denne formelle anke for ikke å avskjære seg adgang til å ta saken opp i sin hele bredde om det skulle bli nødvendig.

Gjenpart av dette brev er sendt Universitetets Oldsaksamling til orientering.

Hønefoss kommune, 17. januar 1961.

Otto Hansen (sign.)

Otto Hansen

ordfører

H. Sødal (sign.)

H. Sødal

kontorsjef

outsdag

TS/EW.

Hönefoss Kommune,
v/herr kontorsjef Södal,
Hönefoss.

Som De sikkert for lengst har hørt, har vi nå foretatt en prøveundersøkelse av Schjongshaugen, med et såre negativt resultat. For ordens skyld vil jeg likevel på denne måte få underrette Dem om det som skjedde.

Da undersøkelsen ble foretatt mens De var bortreist på ferie, konfererte jeg pr. telefon med ordføreren i Hönefoss, som straks skaffet den nødvendige arbeidshjelp fra byingeniøren. På våre vegne reiste førstepreparant Louis Smedstad oppover 20. september og satte i gang arbeidet. Jeg kan tilføye at herr Smedstad etter 40 års tjeneste ved Oldsaksamlingen er en av våre aller mest rutinerte utgravere.

Tidlig neste morgen ble jeg oppringt av Smedstad som opplyste at han etter en dags arbeide var kommet et godt stykke inn i haugen, men uten å finne noe som helst tegn på at den var kunstig oppbygd. Han ba om at jeg selv måtte komme oppover for å se på situasjonen, og jeg fikk ordnet det slik at jeg ved 13-tiden kunne kjøre oppover, sammen med statsgeolog Kari Egede Larssen fra N.G.U. og førstekonservator dr. Gunnar Henningsmoen fra Paleontologisk Museum.

Ved vår ankomst var det gravd en 2 m bred prøvesjakt inn i haugen fra SV side. Sjakten var ført ca. $6\frac{1}{2}$ m inn i haugen og indre snittvegg var ca. 2.7 m høy. I høyre side av sjakten var det gravd en grøft noe dypere ned, godt under nivået for marken utenfor haugen. Venstre sjaktvegg var rensset opp, men det var ingen tegn til noen gammel markoverflate under haugen eller noe annet som kunne tyde på at haugen er kunstig oppbygd. I den indre snittveggen var det sand med enkelte tynne leirstriper som etter geologenes utsagn tydelig viste at sandlagene var avsatt under vann. Hele haugen må derfor være en såkalt

erosjonsrest: en del av et større sandplatå hvor det øvrige er blitt erodert bort av rinnende vass. Haugens beliggenhet i nærheten av elven gjør en slik forklaring meget rimelig.

Schjongshaugen kan da uten videre avskrives som gravhaug, og vi må bare med beklagelse erkjenne at vi har tatt feil. Etter dette resultat er det vel også rimelig å betrakte de andre haugene innenfor byens område med mistankens skjerpede blikk. Da ingen av dem for øyeblikket er utsatt for noen fare for ødeleggelse, skulle det ikke være grunn til å foreta noen nærmere undersøkelse av dem. Disse haugene faller naturligvis mer innenfor den størrelsesorden som er vanlig for gravhauger; men det forekommer også utvilsomme gravhauger av samme størrelse som Schjongshaugen; og med det rike jernaldersmiljø som fins på Ringerike kunne vi ikke se bort fra muligheten av at vi her hadde for oss en gravhaug av aller største klasse.

På forskjellige kanter av landet, kanskje særlig på Vestlandet, forekommer det ikke så rent sjelden at en jernaldersgrav er anlagt i toppen av en naturlig forhøyning i lendet, f.eks. en gruskolle. Noe slikt kan naturligvis også tenkes ved Schjongshaugen. En slik eventualitet gir imidlertid ikke noe som helst grunnlag for en fredning av haugen, men skal det graves i toppen av den, bør en være oppmerksom på saken, og skulle det bli funnet noe mistenkelig, er vi takknemlige for å bli varslet omgående.

Jeg tør be om at De formelt underretter formannskapet om undersøkelsen av Schjongshaugen og meddeler at det fra Oldsaksamlingens side ikke lenger er noe til hinder for at haugen blir bebygget. Samtidig tør jeg be Dem overbringe herr ordføreren samt byingeniøren og hans folk en takk for velvillig og positiv hjelp med undersøkelsen av haugen.

Vi venter i nær framtid en skriftlig rapport fra statsgeolog Kari Egede Larssen om de undersøkelser hun foretok og de iakttagelser hun gjorde i sjakten i Schjongshaugen. Dersom det fra Deres side skulle være ønskelig, oversender vi Dem gjerne en gjenpart av denne rapport.

O s l o , 6. oktober 1961.

Thorleif Sjøvold.

HØNEFOSS KOMMUNE

KONTORSJEFEN

Universitetets Oldsaksamling,
Fredriksgate 2,
O s l o.

Schjongshaugen - Hønefoss.

Deres brev av 6. oktober 1961 er referert i Hønefoss formannskap.

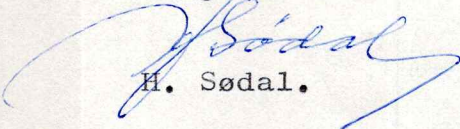
Formannskapet ba meg om å overbringe kommunens takk for den foretatte prøveundersøkelse av Schjongshaugen, samt meddele at det er enig i at det for tiden ikke er noen grunn til å foreta noen nærmere undersøkelser av de andre hauger innen byområdet.

En er glad for at enhver tvil om Schjongshaugens opprinnelse nå er ryddet til side.

Den skriftlige rapport fra statsgeolog Kari Egede Larssen vil en gjerne ha en avskrift av.

Hønefoss formannskapskontor, 23. oktober 1961.

Vennlig hilsen

H. Sødal.

, 27. oktober 1961.

TS/EW.

Hönefoss Kommune,
v/herr kontorsjef Södal,
H ö n e f o s s .

Vi takker for Deres brev av 23. oktober og tillater oss vedlagt å oversende Dem en gjenpart av den rapport vi nå har mottatt fra statsgeolog Kari Egede Larssen ved *om* hennes besök på Schjongshaugen.

Med hilsen

Thorleif Sjøvold.

Bilag.

R A P P O R T

om en besiktigelse av Sjongshaugen i Hönefoss 21/9-1961

ved

Kari Egede Larssen.

Torsdag 21/9-1961 ble det foretatt en besiktigelse av Sjongshaugen i Hönefoss.

Deltagerne var underbestyrer Sjøvold, Universitetets Oldsaksamling, förstekonservator Henningsmoen, Paleontologisk Museum og undertegnede.

Da vi kom til stedet, hadde førstepreparant Smedstad, Universitetets Oldsaksamling - med hjelp av mannskap stillet til disposisjon av Hönefoss kommune - gravet en sjakt inn i haugen fra syd-vest. Sjakten gikk radiært $6\frac{1}{2}$ m inn i haugen, og den var omkring $1\frac{1}{2}$ m bred. Sjaktens bakvegg var ca. 2.70 m høy. Sjaktens bunn lå omtrent i høyde med jordoverflaten utenfor haugen, men langs sydveggen var gravet en mindre sjakt noe dypere ned. (Sm. Sjøvolds fotos).

Materialet i haugen var vesentlig sand. Noen lag med kornstørrelser opp til grus forelå også, særlig i overflaten av haugen, og noen partier med finere materiale, bortimot leire, fantes også, dels som lag, dels som mer linseformete dannelser. Prøver ble tatt av sand- og leirmaterialet. Kornfordelingsanalyser er ikke foretatt, da det syntes overflødig, men de kan utføres om ønskelig.

Profilen i sjakten viser at haugen er bygget opp av lagdelt materiale, men lagene er forskjøvet og deformerte, sammenlign fotoene. Særlig leirlagene var lette å følge, samme laget kunne følges så vel langs sideveggene i sjakten som over til bakveggen og langs denne, selv om lagene stadig var forstyrret av større og mindre forskyvninger. Foruten leirlagene var særlig noen mørkfargete lag iøynefallende. Etter all sannsynlighet skyldtes de kjemiske utfellingene, særlig av jernforbindelser. Slike lag kan være konforme med opprinnelig lagdeling, men de kan også gå i andre retninger. Begge deler lot til å være tilfelle her.

Profilen viste ingen spor av gammel markoverflate, som fortsatte inn under haugen, noe som man kunne ventet å finne hvis haugen hadde vært lagt opp kunstig.

Det ser lite sannsynlig ut at haugen kan være lagt opp av menneskehånd, da lagdelingen i massene er såpass fremtredende, og strukturen av en type som ikke er uvanlig å finne i naturlige avsetninger, men som neppe kan tenkes å være fremkommet ved menneskers hjelp. Det er rimelig å anta at haugen er en naturlig dannelse av sedimenter, hørende til det store sedimentkompleks som er lagt opp i sen- og postglasial tid av de to store dreneringsløpene i Randselvens og Begnas dalfører. Etter at massene er avsatt, er det så skjedd forstyrrelser og deformasjoner i lagdelingen, i første rekke ved setninger i sedimentmassene. At haugen hever seg over den omgivende sedimentflaten, må da tolkes som at den er en erosjonsrest. Dette synes også rimelig å anta, ikke minst på grunn av lokalitetens beliggenhet temmelig nær det nuværende elvelöp.

De mulige gravhauger som ligger i nærheten av Sjongshaugen, kan godt tenkes å være av en lignende opprinnelse, men det kan bare avgjøres ved prøvegravning i haugene.

Det er ikke umulig at graver kan være lagt inn i Sjongshaugen andre steder enn der sjakten går inn. Hvis det blir aktuelt å fjerne haugen, bör man være oppmerksom på muligheten.

O s l o , 19. oktober 1961.

Kari Egede Larssen

Kari Egede Larssen

Seljongshaugen, Høiefoss, 21/9-61.

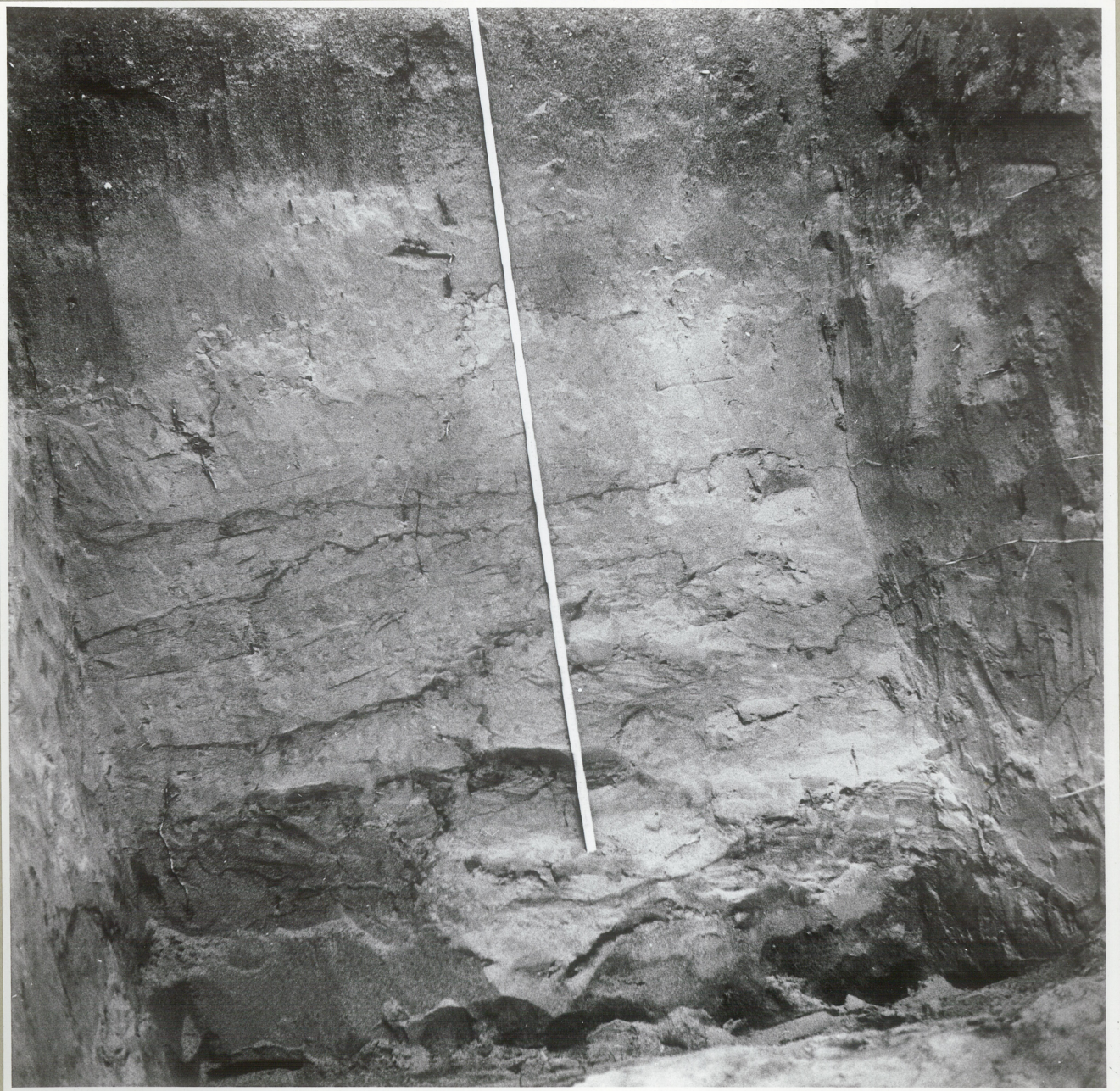

Schjongs hangen, Høiefoss, 21/9-61.

Seljongsträngen, Hovfoss, 2/9-61.